

Suomen yleisavustus YK:n väestörahasolle (United Nations Population Fund, UNFPA) vuonna 2023

TAUSTA

YK:n väestörahaso UNFPA tukee jäsenmaita väestö- ja kehityskysymysten alalla. UNFPA:lla on keskeinen rooli seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden ja –oikeuksien toteutumisen edistämiseksi globaalisti. Järjestön toiminta tähtää seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden universaaliin saatavuuteen, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja –oikeuksien (SRHR) vahvistamiseen sekä äitiyskuolleisuuden vähentämiseen. Järjestön mandaatin lähtökohtana on vuonna 1994 pidetyn Kairon väestö- ja kehityskonferenssin (ICPD) toimintaohjelma ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen. Humanitaarisen avun osalta UNFPA:n toiminta tähtää sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisemiseen, lisääntymisterveyteen ja väestönlaskentaan. Järjestön toiminta keskittyy erityisesti köyhimpiin maihin ja heikoimmassa oleviin ihmisiin, mukaan lukien naisiin, nuoriin ja vammaisiin.

Tällä hetkellä yli neljä miljardia ihmistä on vailla pääsyä seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin elämänsä aikana. Kansallinen ja kansainvälinen rahoitus ei ole riittävällä tasolla tavoitteiden saavuttamiseksi huolimatta siitä, että lähes kaikki valtiot ovat sitoutuneet Kairon konferenssin toimintaohjelmaan. Monet seikat kuten lisääntyneet konfliktit, ruoka- ja ilmastokriisit sekä koronapandemia lisäävät epätasa-arvoisuutta ja heikentävät ihmisoikeuksien toteutumista, turvallisuutta ja hyvinvointia globaalisti. Kairon toimintaohjelman hyväksymisestä tulee vuonna 2024 kuluneeksi 30 vuotta, ja tuolloin pidettävä ICPD30-huippukokous tulee olemaan tärkeä mahdollisuus arvioida toimintaohjelman tuloksia ja asettaa tulevia tavoitteita. Suomi tavoittelee tähän liittyen merkillepantavaa roolia.

SUOMEN TUEN PERUSTELUT

Suomi on UNFPA:n pitkäaikainen ja vahva tukija, ja UNFPA on yksi Suomen kehitys- ja YK-poliittisen vaikuttamisen keskeisimmistä kumppaneista. UNFPA:n toiminta tukee Suomen ulko- ja kehityspoliittikan päätavoitetta sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi. UNFPA:n työ keskittyy erityisesti haavoittuvimmassa asemassa oleviin naisiin, tyttöihin ja nuoriin, mukaan lukien humanitaarisissa konteksteissa. Yleistuki UNFPA:lle on Suomen merkittävin suora tuki naisten ja tyttöjen hyvinvointiin globaalisti, sekä konkreettisin ilmaisu Suomen tuesta kaikkien seksuaali- ja lisääntymisterveydelle ja -oikeuksille, mikä on Suomen pitkäaikaisen politiikan keskiössä.

Suomen pitkän aikavälin tavoitteena on toimia yhteistyössä UNFPA:n kanssa siten, että naisten ja tyttöjen oikeudet, erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden ja -oikeuksien osalta, vahvistuvat. Erityistä huomiota kiinnitetään SRHR:n toteutumiseen konflikteissa ja haurassa tilanteissa, sekä nuorisoystävällisten seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden ja laadukkaan seksuaalikasvatuksen saatuuden lisäämiseen. Suomi pyrkii myös siihen, että vammaisten ihmisten asema ja oikeudet vahvistuvat järjestön toiminnan tuloksena. Suomi painottaa YK-järjestöjen innovatiivisia ratkaisuja, uusia kumppanuuksia ja pitkäjänteistä työtä vaikuttavuuden vahvistamiseksi sekä kestävien tuloksien saavuttamiseksi.

UNFPA on kansainvälisissä arvioissa (ml. Multilateral Organisations Performance Assessment Network) todettu tehokkaaksi ja tuloksekkaaksi. UNFPA:n vahvuuksia ovat mm. selkeä, fokusoitu, tulosperustainen ja riskit huomioiva strategia, tiedonhallinta, riskienhallinnan ja evaluaatiotoiminnan vahvistuminen sekä laadukas viestintä. Tulosjohtaminen on sisäänrakennettu laajasti UNFPA:n toimintaan. UNFPA on myös sitoutunut YK-järjestöjen yhteistoimintaan sekä YK-reformeihin.

UNFPA:n toiminta pohjautuu nelivuotiskaudeksi laadittavaan strategiseen suunnitelmaan. Suomi vaikutti meneillään olevan v. 2022-2025 strategisen suunnitelman sisältöön aktiivisesti sekä johtokunnassa että kahdenvälisesti. Suunnitelmassa on Suomen tavoitteiden mukaisesti nostettu innovaatiot toiminnan keskiöön ja järjestö on laatinut erillisen vammaisinkluusiostrategian, jota Suomi on tehnyt tunnetuksi Väestöliiton kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa. Suomi on toiminut teknisenä asiantuntijana UNFPA:n innovaatiotoimintojen kehittämiseksi ja kontaktien luomiseksi suomalaisiin alan toimijoihin. Lisäksi UNFPA on verkostoitunut UN Womenin johtamaan Generation Equality -kampanjaan ja toimii sen SRHR-toimintakoalition yhtenä johtajana.

UNFPA:n toiminta on ollut tuloksellista. Esimerkiksi vuosina 2019-2021 on ehkäisty 16,9 miljoonaa vaarallista aborttia, 57,8 miljoonaa suunnittelematonta raskautta, 160 000 äitiyskuolemaa, 22 miljoonaa nuorta ja 528 000 vammaista naista ja tyttöä on päässyt SRHR-palveluiden piiriin ja 351 000 tyttöä on pelastettu sukuelinten silpomiselta. UNFPA on toiminut menestyksekkäästi naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien edistämiseksi myös monissa vaikeissa konfliktitilanteissa, kuten Afganistanissa ja Ukrainassa.

Suomi on kiinnittänyt erityistä huomiota YK:n kehitysjärjestelmän riskienhallintakykyyn UNOPS:ssa havaittujen väärinkäytösten myötä. Ulkoministeriö on teettänyt ulkopuolisella toimijalla, KPMG:n Suomen toimistolla, riskienhallinta-arviot viidestä YK:n kehitysjärjestöstä (UN Women, UNFPA, UNDP, UNICEF ja UNEP). Arvioiden mukaan järjestöjen toiminnasta ei löytynyt epäselvyyksiä tai muita tekijöitä, joiden vuoksi Suomen rahoitusta pitäisi arvioida uudelleen. Yleisesti ottaen järjestöjen ns. eettiseen työhön havaittiin olevan liian vähän resursseja. Eettiset toiminnot pitävät sisällään mm. henkilöstökoulutuksen sekä toiminnan korruption ja varojen väärinkäytön ja seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan ehkäisemiseksi.

Lisäksi kiinnitettiin huomiota mm. väärinkäytöksiä koskeviin tutkimuksiin ja ilmiantajien suojeeluun liittyviin kehitystarpeisiin.

Tehokasta vaikuttamista järjestön toimintaan jatketaan järjestön johtokunnassa ja kahdenvälisissä vuosikeskusteluissa. Myös työtä suomalaisten rekrytoimiseksi järjestöön tullaan jatkamaan.

SUOMEN RAHOITUSTASO

Suomi on ollut viime vuosina UNFPA:n viiden suurimman yleisavustusta antavan maan joukossa. Yleistuen lisäksi Suomi on myöntänyt UNFPA:lle korvamerkittyä tukea maatasolla Myanmarissa, Somaliassa, Tansaniassa ja Irakissa ja tukenut UNFPA:n innovaatorahastoa sekä kanavoinut järjestön kautta humanitaarista apua Syyriaan ja Ukrainaan.

Yleisavustus on kulmakivi järjestön strategisen suunnitelman ja Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa. Yleisavustus edistää järjestön toiminnan ennustettavuutta ja suunnitelmallisuutta sekä vähentää järjestöjen välistä kilpailua rahoituksesta. Yleistuki UNFPA:lle on myös olennainen osa hallitusohjelman ja hallituksen tasa-arvo-ohjelman sitoumuksia.

UNFPA:n toimintaympäristön ennakoidaan jatkuvan haastavana. Suomen yleisrahoitus vahvistaa Suomen politiikkaa naisten ja tyttöjen, SRHR-kysymysten ja tasa-arvon edistämiseksi sekä mainittamme luotettavana, rakentavasti toimivana ja ratkaisukeskeisenä YK:n ja kansainvälisen yhteisön jäsenenä.

Rahoituksemme ylläpitää ja vahvistaa Suomen roolia naisten asemaa ja oikeuksia edistävien maiden koalitiossa vastavoimana naisten oikeuksiin konservatiivisesti suhtautuviin valtioihin. Tehokkaasti ja tuloksekkaasti toimivan UNFPA:n yleisavustuksen säilyttäminen vuosien 2021 ja 2022 tasolla olisi strategisesti ensisijaisen tärkeää. Tämän tason saavuttamiseksi pyritään vuoden 2023 kuluessa määrärahakohderyhtymien puitteissa löytämään lisärahoitusta tässä esitettyyn 30 000 000 euron avustukseen.

Suomi jatkaa yhteistyötä UNFPA:n kanssa Kairon väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman toteuttamiseksi ja lähestyvän huippukokouksen (ICPD30) edistämiseksi sekä järjestön hallinnon kehittämiseksi.

ESITYS

Esitetään, että vuoden 2023 talousarvion momentilta 24.30.66 (varsinainen kehitysyhteistyö) käyttösuunnitelman kohdan 24.30.66.1 (monenkeskinen kehitysyhteistyö) sitomattomasta määrärahasta myönnetään 30 000 000 euroa yleisavustusta YK:n väestörahostolle (UNFPA).